

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ФАХОВИД ДИСЦИПЛІН У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ (КАМЕРНИЙ АНСАМБЛЬ)

Робота над різними типами фактури в камерних творах.

Складання транскрипцій та їх використання в ансамблевій практиці. Різниця в складанні транскрипції з партії клавіра та партитури камерного оркестра. Необхідність доброго знання специфіки кожного з них. Необхідність знання органа, як інструмента, його особливостей, які потрібно враховувати при складанні транскрипції. Вміння працювати з нотним матеріалом. Знання різних типів фактури, динамічні та фарбові властивості теситури інструмента, добре знання голосів органа та доцільність їх використання тощо.

Основні види складання транскрипцій: зміна лише деяких деталей, перетворення тексту на основі фактурних пропозицій самого автора і творча переробка нотного матеріалу зі збереженням його образної сфери. Основні причини, які спонукають органіста до укладання транскрипцій – відсутність авторської версії; бажання заграти твір композитора, який не писав для органа (з умовою, що він добре прозвучить на органі); репертуарна необхідність складання транскрипції тощо.

Основні нотні джерела для складання перекладів. Теоретична робота над складанням транскрипції будь-якого твору – призначення партії органа (для хору, інструмента або голосу), визначення особливостей творчого напрямку автора, музичний стиль твору, музична форма твору або його програма тощо. Ознайомлення з його першоджерелом твору (клавіром, оркестровою чи хоровою партитурою). Види практичної роботи над твором – робота над зміною фактури та її заучуванням, робота над побудовою музичної форми твору, ретельне ознайомлення з партією партнера по ансамблю, технічна робота по вивченню твору, складання реєстровки, динамічним планом твору тощо.

Основні види фактури – тремоло, остинато, арпеджіо, акорди тощо та їх взаємодія, їх визначення та засоби роботи з ними при складанні транскрипцій. Фактурні переміщення та необхідність їх застосування при зміні фактури. Використання артикуляції, штрихів, особливостей туше при грі в ансамблі.

Складання педальної партії в ансамблевих творах. Основні функції педальної партії – підтримка тонального плану твору, ритмостворювальна функція баса, мелодійні побудови в педальній партії, функція «третьої руки» тощо. Застосування високих голосів педальної клавіатури та основні випадки їх застосування.

Застосування динамічних засобів виразності – зменшення або збільшення кількості голосів, зміна теситури викладу твору, використання інших мануалів, варіювання музичним часом, динамічні зміни при використанні різних штрихів, робота швелером тощо.

Укладання транскрипцій з партії фортепіано. Відмінності та схожість інструментів – фортепіано і орган. Що саме органіст повинен враховувати при здійсненні перекладань з клавіра.

Основні принципи вибору реєстровки в ансамблевих творах різних стилів. Залежність вибору реєстрів від ансамблевого складу. Особливості роботи над вокальним твором. Залежність вибору реєстрів від тембру голосу. Ансамблі з духовими інструментами та їх схожість з голосом. Особливості перекладів барокових сонат для духових інструментів. Робота по складанню партій для хорових супроводів. Ансамблева робота зі струнними інструментами та її особливості.

Особливості роботи органіста над складанням транскрипцій оркестрових партій. Необхідність вивчення авторської партитури твору та його клавірною версією. Розподіл голосів між руками та укладання педальної партії (як замітника партії контрабаса). Творчий підхід до авторського тексту в роботі з партитурою або клавіром.

Творчий аспект та відповідальність музиканта, що складає транскрипцію будь-якого твору – органна транскрипція повинна бути максимально зближена з першоджерелом викладу твору або навіть посилювати наміри автора.

Робота з акустикою зала.

Різновиди сучасних органів, з якими працюють органісти, їх технічні можливості. Важливість розташування інструмента в приміщенні та типу його трактури.

Акустичні складнощі ансамблевої роботи органіста. «Волога» та «суха» акустика залу та її вплив на якість звучання органної партії. Вплив акустики залу на вибір темпу твору, застосування штрихів та обирання реєстровки. Варіювання вибору реєстрів від особливостей розташування мануальних груп в органі.

Варіанти положення органа в приміщенні. Питання віддаленості партнера від органіста. Основні труднощі роботи органіста – ансамбіста (різниця в «педальній мензурі», недостатній слуховий або зоровий контакт з партнером). Питання запізнення звуку органа та засоби подолання цього ефекту. Різновиди трактури органа та її вплив на проблему запізнення звуку. Висувний гральний стіл та акустичні складнощі роботи на ньому.

Робота органіста з великими колективами. Традиційна функція органіста в роботі з хором. Зоровий контакт з диригентом та засоби його налаштування. Місця розташування хору або оркестру відповідно органу та робота органіста в складних умовах залу. Особливості складання реєстровки при з'єднанні органа з хором.

Твори для органа з оркестром. Органні партії в творах великої форми – меси, пасіони, симфонії, ораторії, кантати тощо. Робота органіста з оркестром в творах типу Концерт для органа з оркестром (Гендель, Респігі, Пуленк тощо).

Складання реєстровки.

Основні групи голосів органа та його технічні засоби. Основні голоси органа та правила їх використання. Група флейтових голосів та їх застосування в акомпанементах. Язикова група голосів та випадки доцільності їх використання при складанні органної партії в акомпанементах. Група аліквотних реєстрів, стійкі звукосполучення та фарбовий ефект їх використання. Використання сольних голосів органа як заміників партій різних оркестрових інструментів в аріях старовинних композиторів. Варіанти реєстрових сполучень для утворення сольних голосів.

Органні мануали та їх призначення. Мануальні переходи та їх динамічні властивості в ансамблевому виконавстві. Використання копуляцій. Швелер, доцільність та обмеження його використання. Сильове використання швелера та вальце. Органні комбінації та їх призначення. Основні типи комбінацій. Копуляції та їх дія. Основна функція копуляцій та поради по їх використанню.

Педальна клавіатура органа, її динамічні, колірні та технічні можливості. Основні функції педальної партії – створює ритмічну основу твору, педаль як основа гармонійних змін у творі, функція сольного голосу або «третьої руки» тощо. Методи напрацювання педальної техніки та роботи зі швелером. Напрацювання координаційних навичок в роботі з ансамблевими творами. Особливості складання педальної аплікатури.

Динамічні та колірні властивості окремих голосів органа в залежності від теситури. Питання складання стилістично вірної реєстровки. Знання диспозицій органів різних національних шкіл. Необхідність використання знань з «Історії органної музики» та «Теорії та методики викладання гри на органі».

Бакалаври.

Дисципліна «Камерний ансамбль», значення її викладання в музичних закладах країни. Викладання дисципліни «Камерний ансамбль» на фортепіанному факультеті навчального закладу. Схожість цілей, основних завдань та напрямків викладання цього курсу в класах двох споріднених інструментів – фортепіано та органа.

Викладання основ укладання органних транскрипцій в класі камерного ансамбля фаху «Орган». Всебічне роздивляння варіантів різних видів фактури з точки зору їх художньої трансформації. Авторський текст та його підказки для переробки музичної тканини твору. Робота над творами з невеликою кількістю фактурних переробок. Обговорення основних принципів складання реєстровок в інструментальних творах різних стильових ознак. Робота з прикладами сучасних творів, що мають ознаки необароко або неокласицизм. Основні принципи складання реєстровки в таких творах.

Основні труднощі роботи органіста – ансамбліста (запізнення звуку органа, недостатній слуховий та зоровий контакт з партнером, врахування акустичних умов залу тощо). Методи ускладнення завдань в процесі навчання студента (підвищення завдань при складанні художньої органної транскрипції, вибір творів з складною для переробки фактурою, робота над оркестровими перекладами, збільшення складу учасників ансамблю тощо).

Магістри

Робота над камерними творами в класі органа зі студентами – магістрами як продовження виховання молодого фахівця в класі «Камерного ансамблю» у ВНЗ. Концертна практика органіста як мотивація фахового рівня викладання дисципліни «Камерний ансамбль» у вищих навчальних закладах України.

Подальший розвиток образного мислення у молодого фахівця та оркестрового навику при складанні реєстровок в ансамблевих творах. Робота над удосконаленням складання органних перекладів. Подальше напрацювання навичок синхронної та динамічно збалансованої гри в будь-якому ансамблі. Подальше напрацювання технічних навичок гри в ансамблі.

Напрацювання знань з питання відчуття музичного стилю і художнього змісту твору, та яскраве його втілення при виконанні камерних творів. Оркестрове мислення та художній смак у виборі фарб органа при складанні регістрового балансу. Робота над збереженням своєї творчої особистості при грі в ансамблі та одночасного розуміння спільної мети з партнером при виконанні твору. Удосконалення майстерності гри на органі та використання цих навичок в ансамблевому виконавстві.

Значення придбання фахових знань для розпізнання основних музичних стилів для професійного вибору засобів виразності при виконанні твору та грамотного складання регістровки. Удосконалення майстерності створення органних перекладів. Важливість напрацювання віртуозності гри на органі для роботи в класі камерного ансамблю.